

Samferdselsdepartementet

Postboks 8010 Dep
 0030 Oslo

Deres referanse
 09/585-HK

Vår referanse
 AG/RUR

Dato
 09.04.2010

Datalagringsdirektivet – hørings svar fra NNPF

Vi viser til høringsbrev datert 08.01.10 vedrørende Datalagringsdirektivet.

Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) mener at de viktigste elementene i narkotikabekjempelsen er forebygging av narkotikamisbruk blant ungdom og reduksjon av tilgjengelighet av narkotika i samfunnet. For å redusere tilgjengeligheten kreves det at politiet har de nødvendige etterforskningsmetoder til rådighet slik at personer som innfører og distribuerer narkotika blir pågrepet og stilt til ansvar for dette. I denne sammenheng er Datalagringsdirektivet (DLD) sentralt.

Politiet har i en rekke år benyttet trafikkdata som viktige bevis for å avdekke omsetternettverk i narkotikamiljøene. Lagring av trafikkdata er således ikke noe nytt. Narkotikasaker kjennetegnes av at det er skjult kriminalitet og at all befatning med narkotika er straffbar. Dette innebærer at det er vanskelig for politiet å finne vitner og fremskaffe opplysninger på andre måter. Av denne grunn ser man også at politiet har fått et stort spekter av etterforskningsmetoder til rådighet for å bekjempe narkotikakriminalitet, blant annet er strl §162 eksplisitt nevnt for etterforskningsmetoder som kommunikasjonskontroll (strpl §§216a – 216b), hemmelig ransaking (strpl §200a), romavlytting (strpl §216m) mv. I tillegg kan ulovfestede metoder som infiltrasjon og provokasjon benyttes i narkotikasaker. Disse metodene krever imidlertid at politiet har en begrunnet mistanke om hva som kommer til å skje, og at dette avdekkes med skjult etterforskning hvor blant annet de nevnte metoder kan benyttes.

Imidlertid er det slik at de aller fleste narkotikasaker avdekkes uten at det er noen skjult etterforskning i forkant. Politiet må i den reaktive etterforskningen forsøke å rekonstruere et hendelsesforløp og for å klarlegge hvem som er involvert. I denne sammenheng er trafikkdata ofte det eneste objektive beviset politiet har fordi de mistenkte i liten grad samarbeider, og fordi vitner ikke finnes. Trafikkdata vil kunne si noe om hvilke personer som har vært i kontakt med hverandre og hvor de har befunnet seg. Bakmenn for narkotikakriminalitet holder som regel avstand til de risikable handlingene, og de er derfor ikke i nærheten av narkotikaen selv. Likevel har de behov for å styre narkotikavirksomheten gjennom telefonsamtaler eller ved møter med sine løpegutter. Trafikkdata vil derfor ofte kunne avdekke hvem som organiserer narkotikavirksomheten.

Trafikkdata blir som kjent lagret av kommersielle hensyn hos teletilbyderne. Tilbydernes eget behov for disse dataene er i ferd med å forsvinne ved at abonnementstypene i stor grad går over til fast pris-abonnement ("flat rate"). Det er av stor betydning at samfunnet sørger for at trafikkdata fortsatt er tilgjengelig for politiet til etterforskningsformål. Trafikkdata har blitt et av politiets viktigste etterforskningsmiddel, særlig i narkotikasaker. En åpenbar konsekvens av at trafikkdata i mindre grad enn tidligere er tilgjengelig for politiet vil være at en rekke saker som så langt har blitt oppklart, ikke vil bli oppklart i fremtiden. Dette rimer dårlig med de politiske målsetningene om at organisert kriminalitet og alvorlig narkotikakriminalitet skal oppklares.

I den offentlige debatten rundt DLD har det blitt hevdet at det ikke er behov for lagring av trafikkdata fordi politiet har fått så mange andre metoder. Dette er åpenbart en uriktig påstand. Det er riktig at det er innført flere metoder de siste årene, herunder romavlytting og muligheter for tidsbestemt utsatt underretning til mistenkte. Disse metodene erstatter på ingen måte trafikkdata, men de nye metodene er nødvendige som et supplement til de eksisterende metodene i et begrenset antall saker. Romavlytting brukes i et titalls saker hvert år, mens trafikkdata brukes i ca 1.500-2.000 saker hvert år (tall fra Post- og teletilsynet, NOU 2009:15, s 126). Trafikkdata er åpenbart en av basismetodene i politiets etterforskning av alvorlig narkotikakriminalitet.

Det bør også vurderes i hvilken grad en manglende evne til å etterforske og iredteføre narkotikasaker harmonerer med de internasjonale forpliktelsene Norge er bundet av. Det vises blant annet til FNs konvensjon om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer av 1988, artikkel 14, pkt 4 hvor det fremkommer:

"Partene skal vedta hensiktsmessige tiltak for å avskaffe eller minske ulovlig etterspørsel etter narkotika og psykotrope stoffer for derved å minske menneskelig lidelse og fjerne den økonomiske drivkraft som ligger til grunn for den ulovlige omsetningen (...)"

Forslagene til nasjonale reguleringer

Høringsnotatets forslag om nasjonale implementeringsregler vil medføre en betydelig innskjerpelse i politiets tilgang til trafikkdata. Det er foreslått at det skal stilles krav til at "noen med skjellig grunn" skal kunne mistenkes for en straffbar handling med minst 3 års strafferamme. Identifikasjonskravet om at "noen" skal mistenkes medfører at geografiske spor (basestasjonssøk) ikke kan innhentes før en konkret mistenkt er identifisert. I narkotikasaker brukes dette ikke veldig ofte, men det er relevant i saker hvor det gjøres undersøkelser rundt avdekking av et narkotikadepot uten at det foreligger mistanke mot noen konkrete personer. I andre sakstyper er det imidlertid meget relevant, eksempelvis i drapssaker med ukjent gjerningsmann.

I forhold til strafferammekravet på 3 års fengsel har departementene foreslått at strl §162 skal inntas som ett av de særskilte straffebudene. NNPF er helt enig i denne vurderingen. Om strl 162 ikke blir inntatt vil det bety at en sentral etterforskningsmetode som trafikkdata ikke kan brukes i forholdsvis alvorlige narkotikasaker (opp til 1kg hasj, 50gr amfetamin/kokain, 15gr heroin). NNPF påpeker at narkotikasaker av denne størrelsen er betydelige saker på mindre steder. Det vises til Metodekontrollutvalges begrunnelse for å fortsatt tillate kommunikasjonsskontroll i simple narkotikaforbrytelser (strl §162, 1.ledd), se NOU 2009:15, pkt 16.4.2.

Dopingforbrytelser har de samme kjennetegn som narkotikaforbrytelser. Doping har de senere årene blitt et betydelig samfunnsproblem også utenfor idrettens områder. Det vises til debatten

Postadresse
Org. Krim Oslo pd.
pb. 8101 DEP
0032 OSLO

Telefon leder
+ 47 99 23 89 72
Fax:
+ 47 22 66 87 30

Org. nr.
NO970014179
Bank.
1607.55.71775

Web.
www.nnpf.no
Email.
nnpf@nnpf.no

rundt kriminalisering av bruk av dopingmidler generelt. Dopingforbrytelser rammes i dag av strl §162b med en strafferamme på 2 år, og inntil 6 år for ”grov” dopingforbrytelse. Det er ikke foreslått endringer i strafferammene for dopingforbrytelser i den nye straffeloven av 2005 (ny straffelov §§234-235). NNPF mener at også strl §162b må inntas på listen over særskilte straffebud som kan gi begrunne innhenting av trafikkdata. Skal politiet ha mulighet til å kunne oppklare dopingforbrytelser, så vil trafikkdata utvilsomt være en viktig etterforskningsmetode.

Lagringstid

NNPF mener at dersom DLD innføres i Norge, så bør lagringstiden settes til 2 år. Begrunnelsen for dette er at stadig mer av narkotikakriminaliteten er blitt internasjonal og det medfører at etterforskningen er tidkrevende ved at mye av informasjonen må innhentes i utlandet. Videre benytter de mistenkte seg ofte av sin rett til å ikke forklare seg, og det medfører at viktig informasjon ofte ikke fremkommer før under hovedforhandlingen. Skal politiet ha mulighet til å ettergå denne informasjonen, er trafikkdata ofte den eneste muligheten for å sjekke dette. Ikke sjeldent kommer det frem opplysninger under hovedforhandlingen om ytterligere impliserte personer eller alternative gjerningsmenn. Et annet moment er at bakmenn i narkotikasaker er yrkeskriminelle. Dette medfører at de forsøker å ta forhåndsregler mot politiets etterforskning ved å hyppig bytte telefonnummer, registrere nummer på fiktive personer mv. Dette gjør at det tar tid for politiet å avdekke hvilke telefonnummer som er relevante i den aktuelle saken.

Lagringsløsning

NNPF mener at en sentralisert lagringsløsning som eksempelvis driftes av teletilbyderne selv er beste alternativ. Etter vår oppfatning er det en naiv tilnærming å tro at en desentralisert løsning gir økt sikkerhet. Trolig gir en løsning med 230 lagringssteder en langt større risiko for at informasjon kommer på avveie enn om man velger sentralisert lagring. En sentralisert løsning gir muligheter for langt større grad av sikring mot misbruk av data. NNPF mener at ved en sentralisert løsning bør teletilbyderne slette data så snart de ikke har et saklig behov for dataene, mens lagringen etter DLD bør ivaretas i den sentraliserte løsningen.

Dette er også skissert til å være den billigste løsningen totalt sett, samt at det for politiet er den praktisk helt klart beste løsningen.

Tilsynsordningen

NNPF mener at det bør vurderes hvorvidt Datatilsynet skal ha en tilsynsrolle etter DLD. Blandingen av ombud- og tilsynsrolle vil være problematisk. Det vises til Personvernkomisjonens utredning i NOU 2009:1, pkt 18.2.1 og 18.3.1 (mindretallets vurdering).

Med vennlig hilsen

Anette Gultvedt
Leder NNPF